

Търговията с морски зоосувенири – заплаха за биоразнообразието на планетата

Златозар Боев

През летните месеци мнозина от нас прекарват по някой друг ден или седмица, някои – и повече, по нашето Черноморие. Лято, слънце, почивка и море! Разходки по плажа, пешеходните зони в курортите ни и ... пазарите с отрупани сергии. Какво ли няма по тях!

Няма да изреждаме. Ще се ограничим до зоосувенирите, които ни предлагат изобретателни любезни продавачи на ... телесните останки на невероятно голям брой морски обитатели.

Вече се досещате. Тук става дума за многото видове морски (а уви, покрай

Всеизвестно е, че последните десетилетия не донесоха нищо добро за благополучието на биоразнообразието на Световния океан. Замяряването му в планетарни мащаби с отпадъци от бита и индустрията (нефт, пластмаси, отровни и радиоактивни отпадъци), както и прекомерният свръхулов на морски животни (риби, мекотели, дори и продължаващият китолов), както и глобалното затопляне на водите му са сериозни предизвикателства, с които океанът вече не може да се справи.

тях и сладководни) животни, с чиито изсушени, ограни или отстранени тела ви предлагат да си спомняте след лятната ваканция за ... далечни тропически морета, които може и изобщо да не сте посещавали някога! Важно уточнение - събирането на мигени

и охлювни черупки от летовниците по черноморските ни плажове не е част от темата, която ни вълнува. Разбира се, отложените от прибоя черупки от умрели миги и охлюви имат своето място в крайбрежната екосистема, но все още размерите на това събиране на „мидич

ки за спомен“ има пренебрежимо слабо въздействие върху природата. В много други страни обаче, такава „сантименталност“ се наказва от Закона.

Да! По всички български черноморски курорти може да се купят свободно сувенири, изработени дори и от застрашени и защитени видове животни, вкл. и такива от видове, включени в националната ни и Световната червена книга! За тях ни е думата!

В тази статия текстът отстъпва на снимките, защото в случая те говорят повече. Несебър, Златни пясъци, Созопол, Обзор, Поморие, Свети Константин, Слънчев бряг, Приморско, Калиакра, Балчик, дори и във вътрешността на страната – пред Аладжа манастир, навсякъде ще видите отрупаните сергии с тези своеобразни зоосувенири. Бих възкликнал: „Не купувайте от тези стоки! Не инвестирайте в избиването на природна красота, дори да е на хиляди километри от родината ви!“

Висящите лакирани тела на три млади морски лисици, предлагани като морски зоосувенири. Обзор, 09.07.2019 г. Сн. З. Боев

Изсушени и лакирани зоосувенири от раци пагури. Балчик, 31.07.2009 г. Сн. З. Боев

Зоосувенири от надути, изсушени и лакирани риби таралежи. Калиакра, 28.07.2010 г.
Сн. З. Боев

Самите продавачи едва ли осъзнават, че и те се превръщат в част от проблема с опазването на мор-

Амбулантна търговия по плажа с екзотични корали и мекотели. Курорт Свети Константин, 28.07.2008 г. Сн. З. Боев

ската фауна от близки и далечни морета. Близки и далечни! Защото част, макар и значително по-малка, от зоосувенирите са от представители на нашата черноморска фауна. По сергии ще видите изсушени нашенски морски скатове като морски лисици (*Raja clavata*), морски котки (*Dasyatis pastinaca*), раци пагури (*Cancer pagurus*), мраморни криви раци (*Pachigrapsus marmoratus*), морски кончета (*Hippocampus hippocampus*), морски игли (*Syngnathus typhle*), морски шила (*Nerophis ophidion*), както и охлювите рапани (*Rapana venosa*), които в последните десетилетия оредяха поради промишленото им излавяне им, вкл. и за износ като храна. Лошото е, че на сергии има и изсушени есетрови риби (напр. руски есетри (*Acipenser gueldenstaedti*), речни раци (*Astacus astacus*) и груги водни обитатели.

Количествата, в които повсеместно се предлагат останките от тези животни, са зашеметяващи. Щайги, кашони, кофи, кошници, панери ... Всичките препълнени с морски звезди, раковини на

морски охлюви и миги, риби таралежи (Diodontidae), разнообразни корали. Сред тях има и растения, ... вкл. и плодовете на редки видове като нашенския дяволски орех (*Trapa natans*). Дяволският орех е застрашен вид от нашата „Червена книга“ и се смята за терциерен реликт в съвременната ни природа.

Споменахме за пешеходните зони и сергиите. Зоосувенири обаче, се предлагат дори ... и по плажовете. Докато легите, препичайки се на слънце, може да си напазарувате огърлица от тропични екзотични охлювчета, гривничка от мигички, корали, раковини от ципреи и каури (Cypraeidae), кралски касиси (*Cassis tuberosa*), и други тропически морски охлюви, миги тридакни (*Tridacna gigas*) и какво ли не.

Тези препарати на морски животни можете да купите поединично или „в пакет“ буквално – пакетирани като плата („блюда“), аранжирани чрез залепване по макетчета на къщички, скалички, „биогрупи“ от миги, раци и морски звезди, сглобени зайчета, костенурки, кутийки за бижута, кукли Барби с рокли от миги... .

Много се надавам, че ти, читателю на академичното списание „Природа“ не си от тях! Надявам се, че не си от тези, за които е предназначена цялата тази индустрия, разграбваща и последните останки от съхранената подводна природа на тропиците, както и на нашето любимо Черно море. Вярвам, че искаш морето да запази живота си и да му се радват и тези след теб! А когато отидеш на екскурзия в някоя екзотична страна, бъди съвременен и образован европеец! Не купувай сувенири от животни! ■

Герданчета от нанизани раковини на екзотични мекотели – охлюви и миги. Курорт Свети Константин, 30.07.2009 г. Сн. З. Боев

Зоосувенирно „плато“ в плетен панер, Обзор, 09.07.2019 г. Сн. З. Боев

ЛЮБОПИТНО

Птичите зародиши комуникират преди излюпването

Интересно откритие са направили двамата испански учени – д-р Хосе Ногуеро (Dr Jose Carlos Noguerо) и д-р Алберто Веланго (Dr Alberto Velando) от университета в гр. Вузо. В статията, публикувана в научното списание "Nature Ecology and Evolution" (2019 г.) те съобщават, че птичите зародиши получават информация за околната среда от своите родители още преди излюпването си и могат да я обменят помежду си чрез вибрационни движения вътре в яйцата. Касае се за получаване на гласова информация чрез силни крясъци и предупредителни звуци, издавани от възрастните птици при поява на хищници или други опасности, които птичите ембриони възприемали през черупката и предавали помежду си. Така, според изследователите, птичите зародиши изчаквали чупенето на черупките и излюпването си в най-благоприятен момент, а не при непосредствена опасност от неприятел.

Изследванията са извършени на о-в Салвора край бреговете на Галиция, където има голяма популация на жълтокраки чайки (*Larus michahellis*), но и на норки, които често нападали и унищожавали яйцата и малките на чайките. Появата на норки около гнездата често ставала повод за силни крясъци от чайките, за които авторите твърдят, че се възприемали и от зародишите. За целта на експеримен-

та ученияте събрали наскоро снесени яйца на жълтокраки чайки, разделили ги на две групи и ги поместили в специални инкубатори за излюпване. Яйцата от единия инкубатор били без звукоизолация и до тях лесно достигали предупредителните крясъци и звуци на възрастните чайки. Другата група яйца били в инкубатор в звуконепроницаем бокс за родителските предупредителни звуци. След няколко дни престой в различните инкубатори яйцата били събрани в общ инкубатор, в който добре се чували предупредителните крясъци за приближаваща опасност. При внимателно наблюдение и изследване на реакцията на зародишите с физически уреди изследователите установили, че тези от нормалния инкубатор веднага реазирали на острите предупредителни звуци на възрастните чайки чрез вибрации вътре в черупките си, докато зародишите в яйцата от звукоизолирания бокс не проявявали никакви реакции. Вибрирането на зародишите се изразявало чрез нервни вътрешни движения и гърчове, които предизвиквали и звуци, подобни на Морзова азбука.

При последвалите изследвания на потомствата от двете групи яйца изследователите установили, че новоизлюпените малки от неиззолирания бокс реазирали по-бързо и адекватно на предупредителните звуци на родителите си и бързо се снишавали и умълчавали в гнездото при опасност. В тях и нивото на стресовите хормони било по-високо в сравнение с малките от звукоизолирания бокс. Авторите на изследването заключават, че „птичите зародиши обменят важна информация относно риска от нападения със своите братя“ още преди излюпването си.

*По Nature Ecology and Evolution
и Science News*